

I

(Законодателни актове)

ДИРЕКТИВИ

ДИРЕКТИВА 2014/104/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

от 26 ноември 2014 година

относно някои правила за уреждане на иски за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията

(текст от значение за ЕИП)

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално членове 103 и 114 от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет ⁽¹⁾,

в съответствие с обикновената законодателна процедура ⁽²⁾,

като имат предвид, че:

- (1) Членове 101 и 102 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) са свързани с обществения ред и следва да се прилагат ефективно в целия Съюз с оглед да се гарантира, че конкуренцията на вътрешния пазар не се нарушава.
- (2) Прилагането на членове 101 и 102 ДФЕС се извършва от Комисията въз основа на правомощията, предвидени в Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета ⁽³⁾. След влизането в сила на Договора от Лисабон на 1 декември 2009 г. членове 81 и 82 от Договора за създаване на Европейската общност станаха членове 101 и 102 ДФЕС, като по същество са идентични. Прилагането на тези разпоредби от страна на публичните органи се осигурява и от националните органи за защита на конкуренцията, които могат да вземат решенията, посочени в член 5 от Регламент (ЕО) № 1/2003. В съответствие с посочения регламент държавите членки следва да могат да определят както административни, така и съдебни органи, които да прилагат членове 101 и 102 ДФЕС като публични органи, осигуряващи прилагането им, и да изпълняват различните функции, възложени на органите за защита на конкуренцията в посочения регламент.
- (3) Членове 101 и 102 ДФЕС имат директен ефект върху отношенията между физическите лица и поражда права и задължения за тези лица, чието прилагане се осигурява от националните съдилища. По този начин националните съдилища изпълняват също толкова важна роля при прилагането на правилата за конкуренция (прилагане от страна на частноправни субекти). Когато се произнасят по спорове между частни лица, те защитават субективни права, предвидени в правото на Съюза, например като присъждат обезщетение на пострадалите от нарушения. Пълната ефективност на членове 101 и 102 ДФЕС, и по-специално практическите последици от посочените в тях

⁽¹⁾ ОВ С 67, 6.3.2014 г., стр. 83.

⁽²⁾ Позиция на Европейския парламент от 17 април 2014 г. (все още непубликувана в Официален вестник) и решение на Съвета от 10 ноември 2014 г.

⁽³⁾ Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета от 16 декември 2002 г. относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове 81 и 82 от Договора (ОВ L 1, 4.1.2003 г., стр. 1).

забрани, изисква всички — независимо дали става въпрос за физически лица, включително потребители и предприятия, или публични органи — да могат да поискат обезщетение пред националните съдилища за вредата, която им е причинена вследствие на нарушение на тези разпоредби. Правото на обезщетение, предвидено в правото на Съюза, се прилага по същия начин към нарушения на членове 101 и 102 ДФЕС от публични предприятия и предприятия, на които са предоставени специални или изключителни права от държавите членки по смисъла на член 106 ДФЕС.

- (4) Предвиденото в правото на Съюза право на обезщетение за вреди, претърпени вследствие на нарушения на правото на Съюза и националното конкурентно право, изисква от всяка държава членка да има процедурни правила, които гарантират ефективното упражняване на това право. Необходимостта от ефективни процесуални средства за защита произтича също така от правото на ефективна правна защита, предвидено в член 19, параграф 1, втора алинея от Договора за Европейския съюз (ДЕС) и в член 47, първа алинея от Хартата на основните права на Европейския съюз; държавите членки следва да осигурят ефективна правна защита в областите, обхванати от правото на Съюза.
- (5) Исковете за обезщетение за вреди са само един от елементите на ефективна система за прилагане от страна на частноправни субекти при нарушения на конкурентното право и се допълват от алтернативни средства за правна защита, като например механизъм за решаване на спорове по взаимно съгласие и решения по прилагането от страна на публичните органи, които насърчават страните да предоставят обезщетение.
- (6) С оглед да се гарантират ефективни действия по прилагане от страна на частноправни субекти в рамките на гражданското право и ефективно прилагане от страна на публичните органи за защита на конкуренцията, се изисква взаимодействието на двата инструмента, за да се гарантира максимална ефективност на правилата за конкуренция. Необходимо е съгласувано да се уреди начинът, по който се координират двете форми на прилагане, например по отношение на правилата относно достъпа до документи, съхранявани от органите за защита на конкуренцията. Чрез такава координация на равнището на Съюза се избягват и различията в приложимите правила, които биха застрашили правилното функциониране на вътрешния пазар.
- (7) В съответствие с член 26, параграф 2 ДФЕС вътрешният пазар представлява пространство без вътрешни граници, в което се гарантира свободното движение на стоки, хора, услуги и капитали. Съществуват значителни разлики между правилата в държавите членки, чрез които понастоящем се уреждат искивете за обезщетение за вреди при нарушения на правото на Съюза или на националното конкурентно право. Тези разлики водят до несигурност по отношение на условията, при които увредените лица могат да упражнят правото си на обезщетение, произтичащо от ДФЕС, и засягат действителната ефективност на това право. Тъй като увредените лица често избират да предявят искиве за обезщетение за вреди пред съдилищата на своите държави членки на установяване, несъответствието между националните правила водят до неравнопоставени условия във връзка с искивете за обезщетение за вреди и съответно могат да засегнат конкуренцията на пазарите, на които извършват дейност увредените лица и предприятията нарушители.
- (8) По отношение на предприятията, установени и извършващи дейност в различни държави членки, се прилагат различаващи се процесуални правила, които съществено засягат степента на тяхната отговорност за нарушения на конкурентното право. Различното прилагане на правото на обезщетение, предвидено в правото на Съюза, може да доведе до конкурентно предимство за някои предприятия, нарушили член 101 или член 102 ДФЕС, както и да представлява възпиращ фактор за упражняване на правото на установяване и на доставяне на стоки или услуги в държавите членки, в които правото на обезщетение се прилага по-ефективно. Тъй като разликите в режимите на отговорност, приложими в държавите членки, могат да окажат отрицателно въздействие както върху конкуренцията, така и върху правилното функциониране на вътрешния пазар, целесъобразно е настоящата директива да се основава на двойното правно основание на членове 103 и 114 ДФЕС.
- (9) Тъй като характеризиращите се със значителни последици нарушения на конкурентното право често са с трансграничен елемент, е необходимо да се гарантират по-равнопоставени условия за предприятията, извършващи дейност на вътрешния пазар, и да се подобрят условията за упражняване от потребителите на правата, произтичащи от вътрешния пазар. Освен това е целесъобразно да се повиши правната сигурност и да се намалят разликите между държавите членки по отношение на националните правила, уреждащи искивете за обезщетение за вреди при нарушения както на конкурентното право на Съюза, така и на националното конкурентно право, когато то се прилага успоредно с конкурентното право на Съюза. Сближаването на тези правила ще спомогне и за предотвратяване на увеличаването на разликите между правилата на държавите членки за уреждане на искивете за обезщетение за вреди по дела в областта на конкуренцията.
- (10) В член 3, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003 се предвижда, че „когато органите по конкуренция на държавите членки или националните съдилища прилагат националното конкурентно право към споразумения, решения на сдружения на предприятия или съгласувани практики по смисъла на член [101, параграф 1 ДФЕС], които могат да засегнат търговията между държавите членки по смисъла на тази разпоредба, те също така прилагат и член [101 ДФЕС] към такива споразумения, решения или съгласувани практики. Когато органите по конкуренция на държавите членки или националните съдилища прилагат националното конкурентно право по отношение на всякакви злоупотреби, забранени от член [102 ДФЕС], те прилагат също и член [102 ДФЕС].“ В интерес на правилното функциониране на вътрешния пазар и с оглед на по-голяма правна сигурност и по-равнопоставени условия за предприятията и потребителите, е целесъобразно обхватът на настоящата директива да се разшири така, че да обхваща искиве за обезщетение за вреди при нарушения на националното конкурентно право, когато то се прилага съгласно член 3, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003. Прилагането на различаващи се правила за гражданската отговорност по отношение на нарушения на член 101 или член 102 ДФЕС и по отношение на нарушения на правилата на националното конкурентно право, които трябва да се прилагат по същите дела успоредно с

конкурентното право на Съюза, би оказало неблагоприятно въздействие върху позицията на ищите по делото и върху обхвата на техните претенции и би представлявало пречка за правилното функциониране на вътрешния пазар. Настоящата директива не следва да засяга искове за обезщетение за вреди при нарушения на националното конкурентно право, които не засягат търговията между държавите членки по смисъла на член 101 или член 102 ДФЕС.

- (11) При липсата на уредба в правото на Съюза исковете за обезщетение за вреди се уреждат от националните правила и процедури на държавите членки. В съответствие със съдебната практика на Съда на Европейския съюз (наричан по-долу „Съдът на ЕС“) всяко лице може да претендира обезщетение за претърпени вреди, когато е налице причинно-следствена връзка между вредата и нарушението на конкурентното право. Всички национални правила, уреждащи упражняването на правото на обезщетение за вреди, претърпени вследствие на нарушения на член 101 или член 102 ДФЕС, включително по отношение на аспекти, които не са уредени от настоящата директива, например понятието за причинно-следствена връзка между нарушението и вредата, трябва да зачитат принципите на ефективност и равностойност. Това означава, че те не следва да се формулират или прилагат по такъв начин, че да бъде прекомерно трудно или практически невъзможно да се упражнява правото на обезщетение, гарантирано с ДФЕС, или по по-неблагоприятен начин в сравнение с правилата, които уреждат подобни искове по националното право. Когато държавите членки предвиждат други условия за обезщетение в националното си право, като отговорност, адекватност или вина, те следва да могат да запазят тези условия, доколкото те са в съответствие със съдебната практика на Съда на ЕС, принципите на ефективност и равностойност и настоящата директива.
- (12) С настоящата директива се утвърждават достиженията на правото на Съюза относно правото на обезщетение за вреди, причинени вследствие на нарушения на конкурентното право на Съюза, по-специално относно активната процесуална легитимация и определението за вреда, както е посочено в практиката на Съда на ЕС, без да се преопределя по-нататъшното развитие на това право. Всеки, който е претърпял вреда вследствие на нарушение, може да претендира за обезщетение за претърпяната загуба (*damnum emergens*), за ползите, от които това лице е било лишено (пропуснати ползи или *lucrum cessans*), заедно с натрупаните лихви, независимо от това дали в националното право тези категории са установени самостоятелно или заедно. Заплащането на лихви е съществен елемент от обезщетението за поправяне на претърпяната вреда, доколкото се отчита изтеклият срок, и следва да бъде дължимо от момента на причиняване на вредата до момента на изплащане на обезщетението, без да се засяга квалифицирането на такава лихва като компенсаторна лихва или лихва за забава съгласно националното право и начина на отчитане на изтеклия срок: като отделна категория (лихва) или като съставна част на претърпяната загуба или пропуснатата полза. Държавите членки са длъжни да определят правилата, които да се прилагат за тази цел.
- (13) Правото на обезщетение се признава за всички физически и юридически лица — потребители, предприятия и публични органи — независимо от наличието на пряко договорно правоотношение с предприятието нарушител и независимо дали е налице предходно констатиране на нарушение от орган за защита на конкуренцията. Настоящата директива не следва да задължава държавите членки да въведат механизми за колективна защита във връзка с прилагането на членове 101 и 102 ДФЕС. Без да се засяга възможността за обезщетение за пропуснати възможности, обезщетението в пълен размер съгласно настоящата директива не следва да води до прекомерно обезщетение, независимо дали това става чрез наказателни, многократни или други видове обезщетения.
- (14) Исковете за обезщетение за вреди при нарушения на правото на Съюза или националното конкурентно право обикновено изискват сложен фактологичен и икономически анализ. Необходимите доказателства за доказване на претенция за претърпени вреди често са в изключителното притежание на ответника или на трети лица и не са известни или достъпни в достатъчна степен за ищеца. При тези обстоятелства строгите правни изисквания към ищите да докажат подробно всички факти по делото в началото на производството по иска и да предоставят точно определени придружаващи доказателства може неоправдано да възпрепятства ефективното упражняване на гарантираното с ДФЕС право на обезщетение.
- (15) Доказателствата са важен елемент при предявяването на искове за обезщетение за вреди при нарушения на конкурентното право на Съюза или националното конкурентно право. При все това, тъй като съдебното производство в областта на конкуренцията се характеризира с информационна асиметрия, е целесъобразно да се гарантира, че на ищите е предоставено право да искат представянето на доказателства от значение за техните претенции, без да е необходимо да посочват конкретните доказателства. С оглед гарантиране на равенството на страните тези средства следва също така да са достъпни за ответниците по искове за обезщетение за вреди, така че те да могат да поискат представяне на доказателства от ищите. Освен това националните съдилища следва да могат да разпоредят представяне на доказателства от трети лица, включително публични органи. Когато националният съд желае да разпорежи представяне на доказателства от страна на Комисията, по отношение на исканията за информация се прилагат принципът на член 4, параграф 3 ДЕС на лоялно сътрудничество между Съюза и държавите членки и член 15, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003. Когато националните съдилища разпореджат на публични органи да представят доказателства, се прилагат принципите на правното и административното сътрудничество съгласно правото на Съюза или националното право.

- (16) Националните съдилища следва да могат, под собствения си строг контрол, особено по отношение на необходимостта и пропорционалността на мерките за представяне на доказателства, да разпоредят представянето на конкретни доказателства или на категории доказателства по искане на някоя от страните. От изискването за пропорционалност следва, че представянето на доказателства може да бъде разпоредено само след като ищецът представи, въз основа на разумно достъпни за ищеца факти, убедително твърдение за претърпени вреди, които са му причинени от ответника. Когато целта на искането за представяне на доказателства е да се получи категория доказателства, тази категория следва бъде определена посредством общите характеристики на съставните ѝ елементи като характер, предмет и съдържание на документите, чието представяне се иска, времето на изготвянето им или други критерии, при условие че доказателствата, попадащи в тази категория, са от значение за делото по смисъла на настоящата директива. Категориите следва да бъдат определени възможно най-точно и тясно въз основа на разумно достъпни факти.
- (17) Когато съд в една държава членка поиска от компетентен съд в друга държава членка да събере доказателства или когато поиска директно събиране на доказателства в друга държава членка, се прилагат разпоредбите на Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета ⁽¹⁾.
- (18) Въпреки че доказателствата от значение за делото, които съдържат търговски тайни или друга поверителна информация, по принцип следва да са достъпни по искове за обезщетение за вреди, е необходимо такава поверителна информация да бъде защитена по подходящ начин. Поради това националните съдилища следва да разполагат с редица мерки за защита на такава поверителна информация от разкриване по време на производството. Тези мерки могат да включват възможност за редактиране на чувствителни пасажи в документи, провеждане на заседания при закрити врати, ограничаване на кръга на лицата, които имат право да се запознаят с въпросните доказателства, и указване на експертите да изготвят резюмета на информацията в обобщена или по друг начин неверителна форма. При все това мерките, с които се защитават търговски тайни и друга поверителна информация, не следва да съставляват пречка пред упражняването на правото на обезщетение.
- (19) Настоящата директива не засяга предвидената в правните уредби на държавите членки възможност за обжалване на разпоредения за представяне на доказателства, нито условията за обжалване.
- (20) С Регламент (ЕО) № 1049/2001 на Европейския парламент и на Съвета ⁽²⁾ се урежда публичният достъп до документи на Европейския парламент, Съвета и Комисията, като неговата цел е да предостави на обществеността възможно най-широк достъп до документи на тези институции. При все това посоченото право е предмет на някои ограничения поради причини, свързани с обществен или личен интерес. Следователно режимът на изключения, предвиден в член 4 от посочения регламент, се основава на баланс на противоположни в определени ситуации интереси, а именно, от една страна, интересите, за които би било от полза разкриването на съответните документи, и от друга страна, тези, които това разкриване би застрашило. Настоящата директива следва да не засяга тези правила и практики по Регламент (ЕО) № 1049/2001.
- (21) Ефективността и съгласуваното прилагане на членове 101 и 102 ДФЕС от страна на Комисията и националните органи за защита на конкуренцията изискват общ подход в целия Съюз по отношение на представянето на доказателства, които са част от преписка на орган за защита на конкуренцията. Представянето на доказателства не следва да намалява ненужно ефективността на прилагането на конкурентното право от органа за защита на конкуренцията. Настоящата директива не урежда разкриването на вътрешни документи на органите за защита на конкуренцията и кореспонденцията между такива органи.
- (22) За да се гарантира ефективната защита на правото на обезщетение, не е необходимо всеки документ, отнасящ се до производство по член 101 или член 102 ДФЕС, да бъде представен на ищеца само на основание на намерението на ищеца да предяви иск за обезщетение за вреди, тъй като е малко вероятно да се налага искът за обезщетение за вреди да бъде основан на всички доказателства в преписката относно това производство.
- (23) Изискването за пропорционалност следва да се оценява внимателно, когато представянето на доказателства създава риск от възпрепятстване на стратегията за разследване на орган за защита на конкуренцията, като се разкрие кои документи са част от преписката, или риск от отрицателно въздействие върху начина, по който предприятията сътрудничат на органите за защита на конкуренцията. Следва да се обърне особено внимание на предотвратяването на опитите за необосновано търсене на информация (т. нар. „fishing expeditions“), т.е. неконкретизирано или прекомерно широкообхватно искане за информация, която едва ли е от значение за страните по производството. Поради това исканията за представяне на доказателства следва да се считат за непропорционални, когато се отнасят до общо представяне на документи в преписката на орган за защита на конкуренцията по конкретно дело или до общо представяне на документи, получени от страна в рамките на конкретна дело. Такива широкообхватни искания за представяне на доказателства не са съвместими и със задължението на отправящата искането страна да посочи възможно най-точно и тясно конкретни доказателства или категории доказателства.

⁽¹⁾ Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела (ОВ L 174, 27.6.2001 г., стр. 1).

⁽²⁾ Регламент (ЕО) № 1049/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2001 г. относно публичния достъп до документи на Европейския парламент, на Съвета и на Комисията (ОВ L 145, 31.5.2001 г., стр. 43).

- (24) Настоящата директива не засяга правото на съдилищата, когато разпореждат представянето на всякакви видове доказателства, с изключение на заявления за освобождаване от санкция или намаляване на санкции и заявления за постигане на споразумение, да вземат предвид, в съответствие с правото на Съюза или националното право, интересите на ефективното прилагане на конкурентното право от страна на публичните органи.
- (25) Следва да се прилага изключение по отношение на всички мерки по представяне на доказателства, чието евентуално налагане би повлияло неоправдано на текущо разследване на орган за защита на конкуренцията по отношение на нарушение на правото на Съюза или националното конкурентно право. Информацията, подготвена от орган за защита на конкуренцията в хода на водено от него производство за прилагане на правото на Съюза или националното конкурентно право и изпратена на страните по това производство (например „твърдение за извършено нарушение“), или подготвена от страна по производството (например отговор на искания за информация на органа за защита на конкуренцията или свидетелски показания), следва да подлежи на представяне във връзка с искиове за обезщетение за вреди само след като органът за защита на конкуренцията е прекратил производството, например като е приел решение съгласно член 5 или съгласно глава III от Регламент (ЕО) № 1/2003, с изключение на решения за налагане на временни мерки.
- (26) Програмите за освобождаване от санкция или намаляване на санкции и процедурите за постигане на споразумение са важни инструменти за прилагането от страна на публичните органи на конкурентното право на Съюза, тъй като те допринасят за разкриването, ефективното преследване и санкциониране на най-тежките нарушения на конкурентното право. Освен това, тъй като много от решенията на органи за защита на конкуренцията по дела във връзка с картели се основават на искания за освобождаване от санкция или намаляване на санкции, а исковите за обезщетение за вреди по дела във връзка с картели като цяло са основани на тези решения, програмите за освобождаване от санкция или намаляване на санкции са също толкова важни за ефективността на исковите за обезщетение за вреди по дела във връзка с картели. Предприятията могат да бъдат възпрезни от сътрудничество с органите за защита на конкуренцията при програмите за освобождаване от санкция или намаляване на санкции и процедурите за постигане на споразумение, ако бъдат разкрити самоуличаващи изявления, като заявления на предприятия за освобождаване от санкция или намаляване на санкции и заявления за постигане на споразумение, които са изготвени единствено за целите на сътрудничеството с органите за защита на конкуренцията. При такова разкриване би възникнал риск сътруднически предприятия или тяхното ръководство да носят гражданска или наказателна отговорност при по-неблагоприятни условия в сравнение със съзвършители, които не сътрудничат на органите за защита на конкуренцията. За да се гарантира, че предприятията продължават да имат желание да се обръщат доброволно към органите за защита на конкуренцията със заявления за освобождаване от санкция или намаляване на санкции или заявления за постигане на споразумение, тези документи следва да бъдат изключени от възможността за представяне на доказателства. Това изключение следва да се прилага и за дословни цитати от заявления за освобождаване от санкция или намаляване на санкции и заявления за постигане на споразумение, съдържащи се в други документи. Ограниченията за представяне на доказателства не следва да възпрепятстват органите за защита на конкуренцията да публикуват решенията си в съответствие с приложимото право на Съюза или национално право. За да се гарантира, че това изключение не представлява неоправдана намеса в правото на обезщетение на увреденото лице, то следва да бъде ограничено до тези доброволно направени и самоуличаващи заявления за освобождаване от санкция или намаляване на санкции и заявления за постигане на споразумение.
- (27) Правилата на настоящата директива за представяне на документи, различни от заявления за освобождаване от санкция или намаляване на санкции и заявления за постигане на споразумение, гарантират, че увредените лица разполагат с достатъчно други способи да получат достъп до доказателствата от значение за делото, които са им необходими за подготовка на исковите им за обезщетение за вреди. Националните съдилища следва да могат, по искане на ищец, да получат достъп до документи, във връзка с които има позоваване на изключение, за да проверят дали съдържанието им не попада извън обхвата на определенията за заявления за освобождаване от санкция или намаляване на санкции и заявления за постигане на споразумение, предвидени в настоящата директива. Всяко съдържание, което попада извън обхвата на определенията, следва да може да бъде представено съгласно съответните условия.
- (28) Националните съдилища следва да бъдат по всяко време в състояние във връзка с иск за обезщетение за вреди да издадат разпореждане за представяне на доказателства, съществуващи независимо от производствата на орган за защита на конкуренцията (наричани по-долу „вече съществуваща информация“).
- (29) Представянето на доказателства следва да бъде разпоредено от органа за защита на конкуренцията само когато тези доказателства не могат да бъдат получени в разумни граници от друга страна по производството или от трето лице.
- (30) Съгласно член 15, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 1/2003 органите за защита на конкуренцията, като действат по собствена инициатива, могат да внасят писмени възражения в националните съдилища по въпроси, свързани с прилагането на член 101 или член 102 ДФЕС. За да се запази приносът за прилагането на посочените членове, получен чрез дейността по прилагане от страна на публичните органи, органите за защита на конкуренцията следва също така да могат, като действат по собствена инициатива, да представят бележки пред националните съдилища с цел оценяване на пропорционалността на представянето на доказателства, включени в преписки на тези органи, с оглед на въздействието, което подобно представяне би оказало върху ефективността на прилагането на конкурентното право от страна на публичните органи. Държавите членки следва да могат да създадат система, чрез която орган за защита на конкуренцията да бъде информиран относно искания за представяне на информация, когато лицето, което иска представянето ѝ, или лицето, от което се иска представянето ѝ, участва в разследване на този орган на предполагаемо нарушение, без да се засяга националното право, предвиждащо производство в отсъствието на страна (*ex parte*).

- (31) Всяко физическо или юридическо лице, което получава доказателства чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията, следва да може да използва тези доказателства във връзка с иск за обезщетение за вреди, по който е страна. Това използване следва да бъде разрешено и за физическо или юридическо лице, което е встъпило в неговите права и задължения, включително чрез придобиване на правото му на иск. В случай че доказателството е било получено от юридическо лице, което е част от корпоративна група, съставляваща едно предприятие за целите на прилагането на членове 101 и 102 ДФЕС, и други юридически лица, които са част от същото предприятие, също следва да могат да използват това доказателство.
- (32) При все това използването на доказателства, получени чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията, не следва неоправдано да намалява ефективността на прилагането на конкурентното право от страна на орган за защита на конкуренцията. За да се гарантира, че не е засегнато спазването на ограниченията за представяне на доказателства, предвидени в настоящата директива, използването на доказателства от видовете, посочени в съображения 24 и 25, които са получени единствено чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията, следва да бъде ограничено при същите обстоятелства. Ограничението следва да бъде под формата на недопустимост на искове за обезщетение за вреди или под формата на друг вид защита съгласно приложимите национални правила, с която може да се гарантира пълното прилагане на ограниченията за представяне на тези видове доказателства. Освен това доказателства, получени от орган за защита на конкуренцията, не следва да се превръщат в обект на търговия. Поради това възможността да се използват доказателства, които са били получени единствено чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията, следва да се ограничи до физическото или юридическото лице, което е получило достъп първоначално, и неговите правоприменици. Това ограничение, целящо предотвратяването на търговията с доказателства, обаче не възпрепятства националните съдилища да разпоредят представянето на тези доказателства при условията, предвидени в настоящата директива.
- (33) Предявяването на претенции за претърпени вреди или започването на разследване от орган за защита на конкуренцията поражда риск от унищожаване или укриване от страна на засегнатите лица на доказателства, които биха били полезни на увредените лица, за да обосноват своята претенция за вреди. За да се предотврати унищожаването на доказателства от значение за делото и да се осигури изпълнението на съдебните разпоредения за представяне на доказателства, националните съдилища следва да са в състояние да налагат санкции, които са достатъчно възпиращи. По отношение на страните по производството рискът от това съдът да извлече неблагоприятни за тях заключения по производството за обезщетение за вреди може да бъде особено ефективна санкция и да спомогне за избягване на забавяния. Следва също така да има санкции за нарушение на задълженията за опазване на поверителна информация и за злоупотреба с информация, получена в резултат на представяне на доказателства. Освен това следва да има санкции и за случаите, когато при искове за обезщетение за вреди се злоупотребява с информация, получена чрез достъп до преписка на орган за защита на конкуренцията.
- (34) За осигуряването на ефективното и последователно прилагане на членове 101 и 102 ДФЕС от страна на Комисията и националните органи за защита на конкуренцията е необходим общ подход в рамките на Съюза по отношение на действието на окончателните решения на националните органи за защита на конкуренцията за установяване на нарушения върху последващите искове за обезщетение за вреди. Такива решения се приемат само след като Комисията бъде уведомена за планираното решение или при липса на такова, за всякакви други документи, посочващи предложената посока на действие в съответствие с член 11, параграф 4 от Регламент (ЕО) № 1/2003, и ако Комисията не е освободила националния орган за защита на конкуренцията от неговите правомощия чрез образуване на производство съгласно член 11, параграф 6 от същия регламент. Комисията следва да осигури последователното прилагане на конкурентното право на Съюза, като дава както на двустранна основа, така и в рамките на Европейската мрежа по конкуренция, насоки за националните органи за защита на конкуренцията. За повишаване на правната сигурност, предотвратяване на непоследователността при прилагането на членове 101 и 102 ДФЕС, повишаване на ефективността и процесуалната ефективност при искове за обезщетение за вреди и насърчаване на функционирането на вътрешния пазар за предприятия и потребители, установяването на нарушение на член 101 или член 102 ДФЕС в окончателно решение на национален орган за защита на конкуренцията или на съд, упражняващ съдебен контрол, не следва да бъде преразглеждано при последващи искове за обезщетение за вреди. Следователно така установено нарушение следва да се счита за безспорно при искове за обезщетение за вреди, предявени в държавата членка на националния орган за защита на конкуренцията или на съда, упражняващ съдебен контрол, във връзка с това нарушение. Последниците от установяването на нарушението обаче следва да засягат само естеството на нарушението и неговия материален, личен, времеви и териториален обхват, както е определен от органа за защита на конкуренцията или съда, упражняващ съдебен контрол, при упражняване на тяхната компетентност. Когато е постановено решение, с което се установява нарушение на разпоредбите на националното конкурентно право, когато конкурентното право на Съюза и националното конкурентно право се прилагат по едно и също дело и успоредно, също следва да се приеме, че нарушението е установено по безспорен начин.
- (35) Когато искът за обезщетение за вреди е предявен в държава членка, различна от държавата членка на националния орган за защита на конкуренцията или на съда, упражняващ съдебен контрол, който е установил нарушението на член 101 или член 102 ДФЕС, с което е свързан искът, следва да е възможно установяването на нарушението в окончателно решение на националния орган за защита на конкуренцията или на съда, упражняващ съдебен контрол, да бъде представено пред национален съд най-малко като *prima facie* доказателство за факта, че е извършено нарушение на конкурентното право. Това заключение може да бъде оценено, когато е приложимо, наред с всякакви други доказателства, представени от страните. Действието на решенията на националните органи за защита на конкуренцията и съдилищата, упражняващи съдебен контрол, с които се констатира нарушение на правилата за конкуренция, следва да не засяга правата и задълженията на националните съдилища съгласно член 267 ДФЕС.

- (36) Националните правила за начало, продължителност, спиране или прекъсване на давностните срокове не следва неправомерно да възпрепятстват предявяването на искове за обезщетение за вреди. Това е особено важно по отношение на искове, които се основават на заключението на орган за защита на конкуренцията или съд, упражняващ съдебен контрол, че е извършено нарушение. За тази цел следва да бъде възможно да се предяви иск за обезщетение за вреди след производството пред орган за защита на конкуренцията с цел прилагане на националното конкурентно право и конкурентното право на Съюза. Давностният срок не следва да започва да тече преди да бъде прекратено нарушението и преди ищецът да узнае или да може разумно да се предполага, че знае за поведението, съставляващо нарушението, факта, че нарушението му причинява вреда и самоличността на нарушителя. Държавите членки следва да могат да запазят или въведат общо приложими абсолютни давностни срокове, при условие че продължителността на тези абсолютни давностни срокове не прави практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правото на обезщетение в пълен размер.
- (37) Когато няколко предприятия нарушават съвместно правилата за конкуренция, например при картел, е целесъобразно да се предвиди възможност тези съизвършители да носят солидарна отговорност за цялата вреда, причинена вследствие на нарушението. Всеки съизвършител следва да има право да получи суми от другите съизвършители, ако е изплатил обезщетение в размер над своя дял. Определянето на този дял като относителна отговорност на даден нарушител, както и съответните критерии, например оборот, пазарен дял или роля в картела, се уреждат от приложимото национално право при спазване на принципите на ефективност и равностойност.
- (38) Предприятията, които сътрудничат на органите за защита на конкуренцията съгласно програма за освобождаване от санкция или намаляване на санкции, изпълняват ключова роля за разкриване на нарушения, свързани с тайни картели, както и за прекратяването им, и следователно често смекчават вредата, която би могла да бъде причинена при продължаване на нарушението. Поради това е целесъобразно да се предвиди възможност лицата, освободени от санкция в съответствие с решение на орган за защита на конкуренцията съгласно програма за освобождаване от санкция или намаляване на санкции, да бъдат защитени от неоправданото им излагане на искове за обезщетение за вреди, като се има предвид, че решението на органа за защита на конкуренцията, с което се установява нарушението, може да се превърне в окончателно за лицето, освободено от санкция, по-рано, отколкото за другите предприятия, които не са били освободени от санкция, като по този начин потенциално прави лицето, освободено от санкция, предпочитана цел при съдебно производство. Поради това е целесъобразно лицето, освободено от санкция, по принцип да бъде освободено от солидарна отговорност за цялата вреда и сумите, които дължи на съизвършителите, да не надхвърлят размера на вредата, причинена на неговите собствени преки или непреки купувачи или, в случай на картел, свързан с изкупуване, неговите преки или непреки доставчици. До степеня, в която даден картел е причинил вреда на лица, различни от клиентите или доставчиците на нарушителите, делът на лицето, освободено от санкция, не следва да надхвърля неговата относителна отговорност за вредата, причинена от картела. Този дял следва да се определя в съответствие със същите правила, които се използват, за да се определят сумите, дължими между нарушителите. Лицето, освободено от санкция, следва да продължи да носи пълна отговорност по отношение на увредените лица, които не са негови преки или непреки купувачи или доставчици, само когато те не могат да получат обезщетение в пълен размер от останалите нарушители.
- (39) Вредата под формата на претърпяна загуба може да произтича от ценовата разлика между действително платената сума и сумата, която би била платена при липса на нарушение. Когато увреденото лице е намалило своята претърпяна загуба чрез пълното или частичното ѝ прехвърляне на своите купувачи, прехвърлената по този начин загуба вече не представлява вреда, за която прехвърлителят трябва да получи обезщетение. Поради това по принцип е целесъобразно на нарушителя да се разреши да се позове на прехвърлянето на претърпяна загуба като защита срещу претенция за претърпени вреди. Целесъобразно е да се предвиди, че ако нарушителят се позове на прехвърлянето като защита, той трябва да докаже наличието и степеня на прехвърляне на надценката. Тази тежест на доказване не следва да засяга възможността нарушителят да използва доказателства извън тези, с които разполага, като например доказателствата, които вече са придобити в хода на производството, или доказателства, държани от други страни по производството или от трети лица.
- (40) В случаите, когато прехвърлянето е довело до намалени продажби и съответно — до вреда под формата на пропуснати ползи, правото да се претендира обезщетение за такива пропуснати ползи не следва да се засяга.
- (41) В зависимост от условията, при които извършват дейност предприятията, прехвърлянето на надценките надолу по веригата на доставки може да е търговска практика. Потребителите или предприятията, на които по този начин е прехвърлена претърпяна загуба, претърпяват вреда, причинена вследствие на нарушение на конкретното право на Съюза или националното конкурентно право. Въпреки че за тази вреда следва да се изплати обезщетение от нарушителя, за потребителите или предприятията, които не са извършили покупка от този нарушител, може да се окаже изключително трудно да докажат размера на въпросната вреда. Поради това е целесъобразно да се предвиди, че когато съществуването на претенция за претърпени вреди или размерът на обезщетението, който следва да бъде присъден, зависят от това дали или до каква степен надценката, платена от прекия купувач на нарушителя, е била прехвърлена на непрекия купувач, се счита, че непрекият купувач е доказал, че надценка, платена от прекия

купувач, е била прехвърлена на неговото равнище, когато е в състояние да докаже *prima facie*, че е извършено такова прехвърляне. Тази оборима презумпция се прилага, освен когато нарушителят може да докаже по убедителен и задоволителен за съда начин, че претърпяната загуба не е била прехвърлена или че не е била прехвърлена изцяло върху непрекия купувач. Освен това е целесъобразно да се определи при какви условия следва да се счита, че непрекият купувач е представил такова *prima facie* доказателство. Що се отнася до количественото определяне на прехвърлянето, националният съд следва да разполага с правомощия да изчисли какъв дял от надценката е бил прехвърлен на равнището на непреките купувачи във висящите пред него спорове.

- (42) Комисията следва да приеме ясни, прости и изчерпателни насоки за националните съдилища по какъв начин да преценяват размера на надценката, прехвърлен на непрекия купувач.
- (43) Нарушенията на конкурентното право често засягат условията и цената, при които се продават стоките или услугите, и водят до надценка и други вреди за клиентите на нарушителите. Освен това нарушението може да засяга доставките на нарушителя (например в случай на картел на купувачи). В такива случаи претърпяната загуба би могла да бъде резултат от по-ниска цена, заплатена от нарушителите на техните доставчици. Настоящата директива, и по-специално правилата относно прехвърлянето, следва да се прилагат съответно в такива случаи.
- (44) Искове за обезщетение за вреди могат да се предявяват както от купувачи на стоки или услуги от нарушителя, така и от купувачи по-надолу по веригата на доставки. От съображения за съгласуваност на решенията от такива свързани производства и съответно за да се избегнат случаите, при които вредите, причинени от нарушение на конкурентното право на Съюза или националното конкурентно право не се обезщетяват в пълен размер или при които от нарушителя се изисква да заплати обезщетение за непретърпяна вреда, националните съдилища следва да имат правомощието да определят какъв дял от надценката е понесен от преките или непреките купувачи във висящите пред тях спорове. Във връзка с това националните съдилища следва да могат надлежно да отчитат, чрез процесуалните или материалноправните средства, предвидени в правото на Съюза или в националното право, всякакви свързани иски и постановените по тях съдебни решения, по-специално когато установят, че прехвърлянето е доказано. Националните съдилища следва да разполагат с подходящи процесуални средства, като съединяване на иски, за да гарантират, че обезщетението за претърпяната загуба, изплатено на което и да е равнище от веригата на доставки, не надвишава вредата от надценката, причинена на това равнище. Такива средства следва да са на разположение и при дела с трансграничен елемент. Тази възможност за надлежно отчитане на съдебните решения следва да не засяга основните права на защита, както и правата на ефективни правни средства за защита и справедлив процес, на лицата, които не са страни по това съдебно производство, както и правилата за доказателствената сила на съдебните решения, постановени в този контекст. Следва да е възможно всички иски, които са висящи пред съдилищата на различни държави членки, да се считат за свързани по смисъла на член 30 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета⁽¹⁾. Съгласно посочения член националните съдилища, различни от първия сезиран съд, могат да спрат производствата или при определени обстоятелства да се откажат от своята компетентност. Настоящата директива не засяга правата и задълженията на националните съдилища по посочения регламент.
- (45) Въпреки това увредено лице, което докаже, че е претърпяло вреда вследствие на нарушение на конкурентното право, трябва да докаже и размера на нанесената вреда, за да получи обезщетение. Количественото определяне на вредата в делата, свързани с конкурентното право, е процес, при който се изискват много факти и може да се наложи прилагане на сложни икономически модели. Често пъти това струва скъпо и ищите се сблъскват с трудности при получаване на необходимите данни, за да обосноват своите претенции. По този начин количественото определяне на вредата в делата, свързани с конкурентното право, може да съставлява значителна пречка пред предявяването на ефективни претенции за обезщетение за вреди.
- (46) При липса на правила на Съюза относно количественото определяне на вредата, причинена вследствие на нарушение на конкурентното право, националната правна система на всяка държава членка съдържа свои собствени правила за количествено определяне на вредата, а държавите членки и националните съдилища определят изискванията, които ищещът трябва да изпълни при доказването на размера на претърпяната вреда, методите, които могат да се използват за количествено определяне на размера, и последиците в случай на непълно спазване на тези изисквания. При все това изискванията на националното право, свързани с количественото определяне на вредата в дела, свързани с конкурентното право, не следва да бъдат по-неблагоприятни от изискванията, уреждащи подобни иски по националното право (принцип на равностойност), и не трябва да водят до ситуация, в която е практически невъзможно или прекомерно трудно да се упражни предвиденото в правото на Съюза, право на обезщетение (принцип на ефективност). Следва да се вземат предвид евентуалната информационна асиметрия между страните и фактът, че количественото определяне на вредата означава да се оцени как въпросният пазар би се развил при липса на нарушение. Тази оценка предполага сравнение със ситуация, която по подразбиране е хипотетична и поради това не може да се направи с абсолютна точност. Следователно е целесъобразно да се гарантира, че националните съдилища разполагат с правомощия за определяне на размера на вредата, причинена вследствие на

⁽¹⁾ Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 20.12.2012 г., стр. 1).

нарушението на конкурентното право. Държавите членки следва да гарантират, че при поискване националните органи за защита на конкуренцията могат да дадат насоки относно количественото определяне. За да се осигури съгласуваност и предвидимост, Комисията следва да даде общи насоки на равнището на Съюза.

- (47) С цел да се отстранят информационната асиметрия и някои трудности, свързани с количественото определяне на вредата в делата, свързани с конкурентното право, а също така да се гарантира ефективността на претенциите за обезщетение за вреди, в случай на нарушения, свързани с картел, е целесъобразно да се приеме, че това нарушение е причинило вреда, по-специално чрез оказване на въздействие върху цените. В зависимост от фактите по делото картелите водят до увеличение на цените или възпрепятстват понижението на цените, което би настъпило при липсата на картел. Тази презумпция не следва да обхваща конкретния размер на вредата. Нарушителите следва да може да оборят тази презумпция. Целесъобразно е тази оборима презумпция да бъде ограничена до картели, предвид тайния характер на картела, който увеличава информационната асиметрия и затруднява ищеца да се спобие с доказателствата, необходими за доказване на вредата.
- (48) Желателно е постигането на окончателно споразумение за ответниците с цел намаляване на несигурността за нарушителите и увредените лица. Ето защо нарушителите и увредените лица следва да бъдат насърчавани да постигнат съгласие за обезщетяването на вредата, причинена вследствие на нарушението на конкурентното право, чрез механизми за решаване на спорове по взаимно съгласие, например извънсъдебни спогодби (включително случаите, когато съдия може да обяви, че спогодбата има обвързващ характер), арбитраж, медиация или помирение. Този механизъм за решаване на спорове по взаимно съгласие следва да обхваща колкото е възможно повече увредени лица и нарушители, доколкото това е правно допустимо. Поради това разпоредбите на настоящата директива по отношение на решаването на спорове по взаимно съгласие имат за цел да улеснят използването на такива механизми и да повишат тяхната ефективност.
- (49) Давностните срокове за предявяване на иск за обезщетение за вреди могат да са такива, че увредените лица и нарушителите да не разполагат с достатъчно време да постигнат съгласие за обезщетението, което да бъде изплатено. С оглед да се предостави и на двете страни действителна възможност да участват в решаването на спора по взаимно съгласие преди започване на производство пред националните съдилища, давностните срокове трябва да бъде спрени, докато трае процесът по решаване на спора по взаимно съгласие.
- (50) Наред с това, когато страните решат да участват в решаване на спора по взаимно съгласие след предявяване на иск за обезщетение за вреди за същата претенция пред националния съд, този съд следва да може да спре производството, докато трае процесът по решаване на спора по взаимно съгласие. Когато разглежда въпроса дали да спре воденото производство, националният съд следва да вземе предвид предимствата от ускорена процедура.
- (51) За да се насърчи постигането на доброволни спогодби, нарушителят, който изплаща обезщетение за вреди при решаване на спора по взаимно съгласие, следва да не бъде поставян в по-неблагоприятно положение спрямо другите съизвършители, отколкото ако спорът беше уреден без доброволна спогодба. Такава ситуация би могла да възникне, ако участник в уреждането на спора нарушител продължи да носи пълна солидарна отговорност за вредата, причинена вследствие на нарушението, дори след постигането на доброволна спогодба. Следователно този нарушител по принцип следва да не дължи суми на съизвършителите, които не са участвали в уреждането на спора, когато те са изплатили обезщетение на увреденото лице, с което нарушителят е уредил спора преди това. Това правило за ограничаване на участието му се основава на факта, че претенцията на увреденото лице следва да се намали с дела на участвалия в уреждането на спора нарушител в причинената вреда, независимо дали размерът по спогодбата се равнява или се различава от относителния дял на вредата, която участвалият в уреждането на спора съизвършител е причинил на увреденото лице, участвало в уреждането на спора. Този относителен дял следва да се определя в съответствие със същите правила, които се използват, за да се определят сумите, дължими между нарушителите. Без това намаление нарушителите, които не са участвали в уреждането на спора, ще бъдат неоправдано засегнати от спогодби, по които не са страна. Въпреки това, за да се гарантира правото на обезщетение в пълен размер, участвалите в уреждането на спора нарушители все пак следва да заплатят обезщетение за вреди, когато това е единствената възможност за увреденото лице, което е участвало в уреждането на спора, да получи обезщетение за останалата част от своята претенция. Останалата част от претенцията означава претенцията на увреденото лице, което е участвало в уреждането на спора, намалена с дела от вредата, която участвалият в уреждането на спора съизвършител е причинил на това увредено лице. Посочената възможност от участвалия в уреждането на спора съизвършител да се търси обезщетение за вреди съществува, освен ако не е изрично изключена съгласно условията на доброволната спогодба.
- (52) Следва да се избягват ситуации, при които участвалите в уреждането на спора съизвършители заплащат обезщетение с общ размер, надвишаващ относителната им отговорност за причинената вследствие на нарушението вреда, чрез заплащане на суми на неучаствалите в уреждането на спора съизвършители за вреди, които те са изплатили на увредени лица, които също не са участвали в уреждането на спора. Ето защо, когато от участвали в уреждането на спора съизвършители бъде поискано да участват в обезщетението, изплатено впоследствие от неучаствали в уреждането на спора съизвършители на увредени лица, които също не са участвали в уреждането на спора, националните съдилища следва да вземат предвид вече изплатеното съгласно доброволната спогодба обезщетение, като отчитат факта, че не е задължително всички съизвършители да са участвали в еднаква степен в пълния материален, времеви и географски обхват на нарушението.

- (53) С настоящата директива се зачитат основните права и се съблюдают принципите, признати с Хартата на основните права на Европейския съюз.
- (54) Тъй като целите на настоящата директива, а именно да се установят правила относно искове за обезщетение за вреди при нарушения на конкурентното право на Съюза, за да се осигурят пълното действие на членове 101 и 102 ДФЕС, и правилното функциониране на вътрешния пазар за предприятията и потребителите, не могат да бъдат постигнати в достатъчна степен от държавите членки, а по-скоро могат, поради изискваната ефективност и съгласуваност на прилагането на членове 101 и 102 ДФЕС, да бъдат постигнати по-добре на равнището на Съюза, Съюзът може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 ДЕС. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигане на тези цели.
- (55) Съгласно Съвместната политическа декларация от 28 септември 2011 г. на държавите членки и на Комисията относно обяснителните документи ⁽¹⁾ държавите-членки са поели ангажимент в обосновани случаи да прилагат към съобщението за своите мерки за транспониране един или повече документи, обясняващи връзката между елементите на дадена директива и съответстващите им части от националните инструменти за транспониране. По отношение на настоящата директива законодателят смята, че предоставянето на тези документи е обосновано.
- (56) Целесъобразно е да се предвидят правила за прилагането на настоящата директива във времето,

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

ГЛАВА I

ПРЕДМЕТ, ОБХВАТ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Член 1

Предмет и обхват

1. С настоящата директива се установяват определени правила, необходими да се гарантира, че всеки, който е претърпял вреда вследствие на нарушение на конкурентното право от страна на предприятие или сдружение на предприятия, може ефективно да упражни правото си да претендира от това предприятие или сдружение обезщетение в пълен размер за тази вреда. Освен това с нея се установяват правила за насърчване на конкуренцията на вътрешния пазар без нарушения и отстраняване на пречките пред правилното му функциониране чрез осигуряване на равностойна защита в целия Съюз за всеки, претърпял такава вреда.
2. С настоящата директива се установяват правила за координация на прилагането на правилата за конкуренцията от страна на органите за защита на конкуренцията и прилагането на тези правила при искове за обезщетение за вреди, предявени пред националните съдилища.

Член 2

Определения

За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

- 1) „нарушение на конкурентното право“ означава нарушение на член 101 или член 102 ДФЕС или на националното конкурентно право;
- 2) „нарушител“ означава предприятието или сдружението на предприятията, което е извършило нарушението на конкурентното право;
- 3) „национално конкурентно право“ означава разпоредбите на националното право, с които принципно се преследват същите цели като целите на член 101 и член 102 ДФЕС и които се прилагат по едно и също дело, успоредно с конкурентното право на Съюза съгласно член 3, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003, като се изключват разпоредбите на националното право, в които се предвиждат наказателноправни санкции за физически лица, освен доколкото тези наказателноправни санкции са средство, чрез което се осигурява прилагането на правилата в областта на конкуренцията, приложими към предприятията;
- 4) „иск за обезщетение за вреди“ означава иск съгласно националното право, с който пред национален съд се предявява претенция за претърпени вреди от лице, което твърди, че е увредено или от лице, което действа от името на едно или няколко лица, за които се твърди, че са увредени, когато правото на Съюза или националното право предоставя тази възможност, или от физическо или юридическо лице, което е правоприменик на лице, за което се твърди, че е увредено, включително и лицето, придобило правото на иск;
- 5) „претенция за претърпени вреди“ означава претенция за обезщетение за вреди, причинени вследствие на нарушение на конкурентното право;
- 6) „увредено лице“ означава лице, което е претърпяло вреда, причинена вследствие на нарушение на конкурентното право;

⁽¹⁾ ОВ С 369, 17.12.2011 г., стр. 14.

- 7) „национален орган за защита на конкуренцията“ означава орган, определен от държава членка съгласно член 35 от Регламент (ЕО) № 1/2003 като отговорен за прилагането на членове 101 и 102 ДФЕС;
- 8) „орган за защита на конкуренцията“ означава Комисията или национален орган за защита на конкуренцията, или и двете, в зависимост от контекста;
- 9) „национален съд“ означава съд или юрисдикция на държава членка по смисъла на член 267 ДФЕС;
- 10) „съд, упражняващ съдебен контрол“ означава национален съд, който при обичайния ред за обжалване разполага с правомощията да упражнява съдебен контрол върху решенията на национален орган за защита на конкуренцията или върху съдебни решения, постановени по такива решения, независимо дали този съд има правомощието да установява нарушения на конкурентното право;
- 11) „решение за установяване на нарушение“ означава решение на орган за защита на конкуренцията или на съд, упражняващ съдебен контрол, с което се установява нарушение на конкурентното право;
- 12) „окончателно решение за установяване на нарушение“ означава решение за установяване на нарушение, което не може или вече не може да бъде обжалвано по обичайния ред;
- 13) „доказателства“ означава всички видове доказателства, допустими пред сезирания национален съд, и по-специално документи и всички други вещи, съдържащи информация, независимо от носителя, на който тя се съхранява;
- 14) „картел“ означава споразумение или съгласувана практика между двама или повече конкуренти с цел координиране на тяхното конкурентно поведение на пазара или повлияване на съответните параметри на конкуренция чрез практики като например, но не единствено, определяне или координиране на покупните или продажните цени или други условия на търговия, включително по отношение на правата на интелектуална собственост, определяне на квоти за производството или продажбите, подялба на пазари и клиенти, включително манипулиране на публични търгове и конкурси, ограничения на вноса или износа или антиконкурентни действия срещу други конкуренти;
- 15) „програма за освобождаване от санкция или намаляване на санкции“ означава програма, свързана с прилагането на член 101 ДФЕС или съответната му разпоредба по националното право, въз основа на която участник в таен картел, независимо от другите предприятия, участващи в картела, сътрудници при разследването, провеждано от орган за защита на конкуренцията, като доброволно предоставя данни, свързани с познанията на участника относно картела и ролята на участника в него, в замяна на което, чрез решение или чрез прекратяване на производството, участникът се освобождава от санкция за участието му в картела, или размерът на неговата санкция се намалява;
- 16) „заявление за освобождаване от санкция или намаляване на санкции“ означава устно или писмено доброволно изявление, направено от предприятие или физическо лице или от тяхно име пред орган за защита на конкуренцията, или запис на такова изявление, в което се описват познанията на предприятието или на физическото лице относно даден картел и ролята на предприятието или на физическото лице в него, като изявлението е изготвено специално, за да бъде представено на органа за защита на конкуренцията с оглед освобождаване от санкция или намаляване на санкции съгласно програма за освобождаване от санкция или намаляване на санкции, като не се включва вече съществуваща информация;
- 17) „вече съществуваща информация“ означава доказателства, които съществуват независимо от производство пред орган за защита на конкуренцията, без оглед на това дали такава информация се съдържа в преписката на органа за защита на конкуренцията;
- 18) „заявление за постигане на споразумение“ означава доброволно изявление, направено от предприятие или от негово име пред орган за защита на конкуренцията, което съдържа потвърждение от предприятието или отказ от оспорване на неговото участие в нарушение на конкурентното право, както и неговата отговорност за това нарушение на конкурентното право, като изявлението е изготвено специално, за да се предостави възможност на органа за защита на конкуренцията да проведе опростена или ускорена процедура;
- 19) „освободено от санкция лице“ означава предприятие или физическо лице, което е било освободено от санкция от орган за защита на конкуренцията в рамките на програма за освобождаване от санкция или намаляване на санкции;
- 20) „надценка“ означава разликата между действително платената цена и цената, която би била определена при липса на нарушение на конкурентното право;
- 21) „решаване на спорове по взаимно съгласие“ означава всеки механизъм, който дава на страните възможност да постигнат извънсъдебно уреждане на спор относно претенция за претърпени вреди;
- 22) „доброволна спогодба“ означава споразумение, постигнато чрез решаване на спор по взаимно съгласие;
- 23) „пряк купувач“ означава физическо или юридическо лице, което е придобило пряко от нарушителя продукти или услуги, които са предмет на нарушение на конкурентното право;
- 24) „непряк купувач“ означава физическо или юридическо лице, което е придобило не пряко от нарушителя, а от пряк купувач или от последващ купувач, продукти или услуги, които са предмет на нарушение на конкурентното право, или продукти или услуги, съдържащи или получени от такива продукти или услуги.

Член 3

Право на обезщетение в пълен размер

1. Държавите членки гарантират, че всяко физическо или юридическо лице, което е претърпяло вреда, причинена от нарушение на конкурентното право, може да претендира и да получи обезщетение в пълен размер за тази вреда.
2. Обезщетението в пълен размер поставя увреденото лице в положението, в което би се намирало, ако нарушението на конкурентното право не беше извършено. Следователно то обхваща правото на обезщетение за претърпяната загуба или за пропуснатите ползи, заедно с изплащане на лихва.
3. Обезщетението в пълен размер съгласно настоящата директива не може да води до прекомерно обезщетение, независимо дали това става чрез наказателни, многократни или други видове обезщетения.

Член 4

Принципи на ефективност и равностойност

В съответствие с принципа на ефективност държавите членки гарантират, че всички национални правила и процедури, свързани с предявяването на претенции за претърпени вреди, се подготвят и прилагат по начин, който не прави практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на предвиденото в правото на Съюза право на обезщетение в пълен размер за вреди, причинени вследствие на нарушение на конкурентното право. В съответствие с принципа на равностойност националните правила и процедури, свързани с искове за обезщетение за вреди вследствие на нарушения на член 101 или член 102 ДФЕС не могат да са по-малко благоприятни за лицата, за които се твърди, че са увредени, от правилата и процедурите, които уреждат подобни искове за обезщетение за вреди вследствие на нарушения на националното право.

ГЛАВА II

ПРЕДСТАВЯНЕ НА ДОКАЗАТЕЛСТВА

Член 5

Представяне на доказателства

1. Държавите членки гарантират, че при производство, свързано с иск за обезщетение за вреди в Съюза, образувано по искане на ищец, който е представил мотивирано изложение, съдържащо разумно достъпни факти и доказателства, които са достатъчни да подкрепят основателността на претенцията му за претърпени вреди, националните съдилища могат да разпоредят ответникът или трето лице да представят доказателствата от значение за делото, които са под техен контрол, при условията, предвидени в настоящата глава. Освен това държавите членки гарантират, че по искане на ответника националните съдилища могат да разпоредят представяне на доказателствата от значение за делото от ищеца или трето лице.

Настоящият параграф не засяга правата и задълженията на националните съдилища съгласно Регламент (ЕО) № 1206/2001.

2. Държавите членки гарантират, че националните съдилища могат да разпоредят представяне на конкретни доказателства или съответни категории от доказателства, които са посочени възможно най-точно и тясно, въз основа на разумно достъпни факти в мотивираното изложение.

3. Държавите членки гарантират, че националните съдилища ограничават представянето на доказателства по това, което е пропорционално. Когато определят дали поискано от дадена страна представяне на доказателства е пропорционално, националните съдилища отчитат законните интереси на всички засегнати страни и трети лица. По-специално съдилищата вземат предвид:

- a) степента, в която претенцията или защитата се подкрепят от налични факти и доказателства, които мотивират искането за представянето на доказателства;
- b) обхватът и разходите по представянето на доказателства, по-специално за всяко засегнато трето лице, включително за предотвратяване на неконкретизирани искания за информация, която едва ли е от значение за страните по производството;
- b) дали доказателствата, чието представяне се иска, съдържат поверителна информация, особено такава, която се отнася до трети лица, и съществуващият режим за защита на тази поверителна информация.

4. Държавите членки гарантират, че националните съдилища разполагат с правомощието да разпоредят представяне на доказателства, съдържащи поверителна информация, в случаите в които считат, че те са от значение за иска за обезщетение за вреди. Държавите членки гарантират, че когато разпореджат представянето на такава информация националните съдилища разполагат с ефективни мерки за защита на тази информация.

5. Интересът на предприятията от избягване на искове за обезщетение за вреди вследствие на нарушение на конкурентното право не представлява интерес, който се нуждае от защита.
6. Държавите членки гарантират, че когато разпореждат представянето на доказателства националните съдилища прилагат изцяло приложимите принципи за опазване на професионалната тайна съгласно правото на Съюза или на националното право.
7. Държавите членки гарантират, че на лицата, от които се изисква представяне на доказателства, е предоставена възможност да бъдат изслушани, преди национален съд да разпорежи представянето им съгласно настоящия член.
8. Без да се засягат параграфи 4 и 7 и член 6, настоящият член не възпрепятства държавите членки да запазят или въведат правила, които водят до по-широко представяне на доказателства.

Член 6

Представяне на доказателства, съдържащи се в преписка на орган за защита на конкуренцията

1. Държавите членки гарантират, че за целите на исковите за обезщетение за вреди, когато национален съд разпорежи представяне на доказателства, съдържащи се в преписка на орган за защита на конкуренцията, в допълнение на член 5 се прилага и настоящият член.
2. Настоящият член не засяга правилата и практиките за публичен достъп до документи по Регламент (ЕО) № 1049/2001.
3. Настоящият член не засяга правилата и практиките по правото на Съюза или по националното право относно защитата на вътрешни документи на органите за защита на конкуренцията и кореспонденцията между такива органи.
4. Когато оценяват пропорционалността на разпореждане за представяне на информация в съответствие с член 5, параграф 3, националните съдилища вземат предвид и следните обстоятелства:
  - а) дали искането е формулирано конкретно с оглед на характера, предмета или съдържанието на документите, предоставени на органа за защита на конкуренцията или съдържащи се в преписката на този орган, или е формулирано като искане от общ характер по отношение на документите, предоставени на органа за защита на конкуренцията;
  - б) дали страната, поискала представянето на доказателства, го е направила във връзка с иск за обезщетение за вреди пред национален съд; и
  - в) във връзка с параграфи 5 и 10 или по искане на орган за защита на конкуренцията в съответствие с параграф 11 — необходимостта от гарантиране на ефективността на прилагането на конкурентното право от страна на публичните органи.
5. Националните съдилища могат да разпоредят представяне на следните категории доказателства само след като орган за защита на конкуренцията е прекратил воденото от него производство с приемането на решение или на друго основание:
  - а) информация, която е била подготвена от физическо или юридическо лице специално за производство на орган за защита на конкуренцията;
  - б) информация, която е била подготвена от орган за защита на конкуренцията и изпратена на страните в хода на воденото от него производство; и
  - в) заявления за постигане на споразумение, които са оттеглени.
6. Държавите членки гарантират, че за целите на искове за обезщетение за вреди националните съдилища не могат в никой момент да разпореждат на страна или на трето лице да разкрие някоя от следните категории доказателства:
  - а) заявления за освобождаване от санкция или намаляване на санкции; и
  - б) заявления за постигане на споразумение.
7. Ищец може да представи мотивирано искане за това даден национален съд да получи достъп до доказателствата, посочени в параграф 6, буква а) или б), единствено с цел да се увери, че тяхното съдържание съответства на определенията в член 2, точки 16 и 18. При тази преценка националните съдилища могат да поискат съдействие само от компетентния орган за защита на конкуренцията. На съставителите на въпросните доказателства също може да се предостави възможност да бъдат изслушани. Националният съд в никакъв случай не разрешава достъп на други страни или на трети лица до тези доказателства.
8. Ако параграф 6 се прилага само за части от исканите доказателства, останалите части от тях се предоставят съгласно съответните параграфи от настоящия член в зависимост от категорията, в която попадат.

9. Представянето на доказателства от преписката на орган за защита на конкуренцията, които не попадат в никоя от категориите, изброени в настоящия член, може да бъде разпоредено по искове за обезщетение за вреди по всяко време, без да се засяга настоящият член.

10. Държавите членки гарантират, че националните съдилища изискват от органа за защита на конкуренцията представянето на доказателства, съдържащи се в негова преписка, когато от дадена страна или трето лице не може разумно да се очаква да бъде в състояние да представи тези доказателства.

11. Когато орган за защита на конкуренцията желае да изрази мнението си относно пропорционалността на искания за представянето на доказателства, той може по своя инициатива да представи писмени възражения пред националния съд, от който се иска да разпореди представянето им.

Член 7

Ограничения за използването на доказателства, получени единствено чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията

1. Държавите членки гарантират, че доказателствата от категориите, изброени в член 6, параграф 6, които са получени от физическо или юридическо лице единствено чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията, се считат за недопустими по искове за обезщетение за вреди или са защитени по друг начин съгласно приложимите национални правила, за да се гарантира пълното прилагане на ограниченията за представяне на доказателства, установени в член 6.

2. Държавите членки гарантират, че докато органът за защита на конкуренцията не прекрати воденото от него производство с приемането на решение или на друго основание, доказателствата от категориите, изброени в член 6, параграф 5, които са получени от физическо или юридическо лице единствено чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията, се считат за недопустими по искове за обезщетение за вреди или се ползват с друга защита съгласно приложимите национални правила, за да се гарантира пълното прилагане на ограниченията за представяне на доказателства, установени в член 6.

3. Държавите членки гарантират, че доказателства, които са получени от физическо или юридическо лице единствено чрез достъп до преписката на орган за защита на конкуренцията и които не попадат в обхвата на параграфи 1 или 2, могат да бъдат използвани само по иск за обезщетение за вреди от страна на това лице или от страна на физическо или юридическо лице, което е встъпило в неговите права, включително лице, придобило неговото право на иск.

Член 8

Санкции

1. Държавите членки гарантират, че националните съдилища могат ефективно да налагат санкции на страните, третите лица и техните представители в случай на:

- а) неизпълнение или отказ да се изпълни разпореждане на национален съд за представяне на доказателства;
- б) унищожаване на доказателства от значение за делото;
- в) неизпълнение или отказ да се изпълнят задълженията, наложени със съдебно разпореждане на национален съд, за защита на поверителна информация;
- г) нарушаване на ограниченията на използването на доказателства, предвидени в настоящата глава.

2. Държавите членки гарантират, че санкциите, които националните съдилища могат да налагат, са ефективни, пропорционални и възпиращи. Санкциите, които националните съдилища могат да налагат, включват, доколкото се отнася за поведението на страна по производство по иск за обезщетение за вреди, възможността да се извлекат неблагоприятни за страната заключения, например да се приеме, че съответното твърдение е доказано или да се отхвърлят изцяло или отчасти предявени претенции или защитни аргументи, и възможността да се разпореди заплащане на разноските.

ГЛАВА III

ДЕЙСТВИЕ НА НАЦИОНАЛНИ РЕШЕНИЯ, ДАВНОСТНИ СРОКОВЕ, СОЛИДАРНА ОТГОВОРНОСТ

Член 9

Действие на националните решения

1. Държавите членки гарантират, че всяко нарушение на конкурентното право, установено с окончателно решение на национален орган за защита на конкуренцията или на съд, упражняващ съдебен контрол, се счита за безспорно за целите на иск за обезщетение за вреди, предявен пред техните национални съдилища съгласно член 101 или член 102 ДФЕС и националното конкурентно право.

2. Държавите членки гарантират, че когато окончателното решение по параграф 1 е постановено в друга държава членка, то може в съответствие с националното право да бъде представено пред техните национални съдилища най-малкото като *prima facie* доказателство за факта, че е извършено нарушение на конкурентното право, и може да бъде оценявано заедно с останалите доказателства, представени от страните, когато е приложимо.
3. Настоящият член не засяга правата и задълженията на националните съдилища съгласно член 267 ДФЕС.

Член 10

Давностни срокове

1. Държавите членки определят в съответствие с настоящия член правилата, приложими по отношение на давностните срокове за предявяване на иск за обезщетение за вреди. В тези правила се определя началото на давностния срок, продължителността му и обстоятелствата, при които той се прекъсва или спира.
2. Давностните срокове не започват да текат, преди нарушението на конкурентното право да бъде прекратено и ищецът да узнае или да може разумно да се предполага, че знае за:
  - а) поведението и факта, че то представлява нарушение на конкурентното право;
  - б) факта, че нарушението на конкурентното право му е причинило вреда; и
  - в) кой е нарушителят.
3. Държавите членки гарантират, че давностният срок за предявяване на иск за обезщетение за вреди е най-малко пет години.
4. Държавите членки гарантират, че давностният срок се спира или, в зависимост от националното право, прекъсва, ако орган за защита на конкуренцията предприеме действие с цел разследване или образуване на производство във връзка с нарушение на конкурентното право, което е свързано с иска за обезщетение за вреди. Спреният срок се възобновява най-рано една година, след като решението за установяване на нарушение е станало окончателно или производството е прекратено на друго основание.

Член 11

Солидарна отговорност

1. Държавите членки гарантират, че предприятия, които са нарушили конкурентното право чрез общо поведение, носят солидарна отговорност за вредата, причинена с нарушението на конкурентното право, което означава, че всяко от тези предприятия дължи обезщетение за вредата в пълен размер, а увреденото лице има правото да изисква обезщетение в пълен размер от всяко от тях, докато не бъде изцяло обезщетено.
2. Чрез дерогация от параграф 1 държавите членки гарантират, че без да се засяга правото на обезщетение в пълен размер, предвидено в член 3, когато нарушителят е малко или средно предприятие (МСП) съгласно определението в Препоръка 2003/361/ЕО на Комисията ⁽¹⁾, нарушителят носи отговорност единствено пред своите преки и непреки купувачи, ако:
  - а) пазарният му дял от съответния пазар е бил под 5 % във всеки един момент по време на извършване на нарушението на конкурентното право; и
  - б) прилагането на обичайните правила за солидарна отговорност би застрашило по непоправим начин неговата икономическа жизнеспособност и би довело до това неговите активи да загубят цялата си стойност.
3. Дерогацията, предвидена в параграф 2, не се прилага, когато:
  - а) МСП е било водещо при извършването на нарушението или е принудило други предприятия да участват в него; или
  - б) в миналото е установено, че МСП е нарушавало конкурентното право.
4. Чрез дерогация от параграф 1 държавите членки гарантират, че освободено от санкция лице носи солидарна отговорност, както следва:
  - а) пред преките и непреките си купувачи или доставчици; и
  - б) пред други увредени лица, само когато не може да бъде получено обезщетение в пълен размер от другите предприятия, които са участвали в същото нарушение на конкурентното право.

Държавите членки гарантират, че давностният срок, приложим в случаите по настоящия параграф, е разумен и достатъчен, така че да позволи на увредените лица да предявяват такива иски.

⁽¹⁾ Препоръка 2003/361/ЕО на Комисията от 6 май 2003 г. относно определението за микро-, малки и средни предприятия (ОВ L 124, 20.5.2003 г., стр. 36).

5. Държавите членки гарантират, че нарушителят може да си възстанови суми от всеки друг нарушител, като техният размер се определя с оглед на тяхната относителна отговорност за вредата, причинена от нарушението на конкурентното право. Сумите, дължими от нарушител, който е бил освободен от санкция в рамките на програма за освобождаване от санкция или намаляване на санкции, не може да надхвърлят размера на вредата, която той е причинил на своите преки или непреки купувачи или доставчици.

6. Държавите членки гарантират, че до степента, в която нарушението на конкурентното право е причинило вреда на увредени лица, различни от преките или непреките купувачи или доставчици на нарушителите, размерът на сумите, дължими от лицето, освободено от санкция, на останалите нарушители, се определя с оглед на неговата относителна отговорност за тази вреда.

ГЛАВА IV

ПРЕХВЪРЛЯНЕ НА НАДЦЕНКИ

Член 12

Прехвърляне на надценки и право на обезщетение в пълен размер

1. За да се осигури пълната ефективност на правото на обезщетение в пълен размер, предвидено в член 3, държавите членки гарантират, в съответствие с правилата, предвидени в настоящата глава, че обезщетение може да се търси от всеки, който е претърпял вреда, независимо дали това са преки или непреки купувачи на нарушителя, и че се избягва обезщетяването на вреди, което надвишава вредата, причинена на ищеца вследствие на нарушението на конкурентното право, както и липсата на отговорност на нарушителя.
2. С цел да се избегнат прекомерни обезщетения държавите членки предвиждат подходящи процесуални правила, за да гарантират, че обезщетението на претърпените загуби на всяко равнище от веригата на доставки не надвишава вредата от надценката, претърпяна на това равнище.
3. Настоящата глава не засяга правото на увреденото лице да иска и да получава обезщетение за пропуснати ползи, причинени от пълно или частично прехвърляне на надценката.
4. Държавите членки гарантират, че правилата, предвидени в настоящата глава, се прилагат съответно и когато нарушението на конкурентното право е свързано с доставка за нарушителя.
5. Държавите членки гарантират, че националните съдилища разполагат с правомощието да определят в съответствие с националните процедури размера на надценката, който е бил прехвърлен.

Член 13

Прехвърляне на надценката като защита

Държавите членки гарантират, че ответникът по иск за обезщетение за вреди може да се позове в своята защита срещу претенция за претърпени вреди на факта, че ищецът е прехвърлил цялата или част от надценката вследствие на нарушение на конкурентното право. Доказателствената тежест, свързана с доказване, че надценката е била прехвърлена, се носи от ответника, който може да иска представяне на доказателства от страна на ищеца или на трети лица в разумни граници.

Член 14

Непреки купувачи

1. Държавите членки гарантират, че когато по иск за обезщетение за вреди съществуването на претенция за претърпени вреди или размерът на обезщетението, което следва да се присъди, зависи от въпроса дали или до каква степен на ищеца е била прехвърлена надценка, като се вземе предвид търговската практика увеличението на цената да се прехвърля надолу по веригата на доставки, доказателствената тежест, свързана с доказване на съществуването и обема на това прехвърляне, се носи от ищеца, който може да иска представяне на доказателства от страна на ответника или от трети лица в разумни граници.
2. В случаите по параграф 1 се счита, че непрекият купувач е доказал наличието на прехвърляне към себе си, когато непрекият купувач е доказал, че:
  - а) ответникът е извършил нарушение на конкурентното право;
  - б) нарушението на конкурентното право е довело до надценка за прекия купувач на ответника; и
  - в) непрекият купувач е закупил стоките или услугите, предмет на нарушението на конкурентното право, или е закупил стоки или услуги, получени или съдържащи такива стоки и услуги.

Настоящият параграф не се прилага в случаите, в които ответникът може да докаже по убедителен и задоволителен за съда начин, че надценката не е била прехвърлена на непрекия купувач или не е била изцяло прехвърлена на непрекия купувач.

Член 15

Искове за обезщетение за вреди от ищци от различни равнища на веригата на доставки

1. За да се избегне рискът от това искове за обезщетение за вреди на ищци от различни равнища на веригата за доставки да доведат до множествена отговорност или до липса на отговорност на нарушителя, държавите членки гарантират, че при преценката дали е спазена тежестта на доказване, произтичаща от прилагането на членове 13 и 14, националните съдилища, сезирани с иск за обезщетение за вреди, могат чрез средствата, предвидени в правото на Съюза или в националното право, надлежно да вземат предвид някое от следните:

- а) искове за обезщетение за вреди, които са свързани със същото нарушение на конкурентното право, но са предявени от ищци от други равнища на веригата на доставки; или
- б) съдебните решения по искове за обезщетение за вреди, посочени в буква а);
- в) информация от значение за делото, която е достъпна в публичното пространство в резултат на дейността по прилагане на конкурентното право от страна на публичните органи.

2. Настоящият член не засяга правата и задълженията на националните съдилища съгласно член 30 от Регламент (ЕС) № 1215/2012.

Член 16

Насоки за националните съдилища

Комисията приема насоки за националните съдилища относно начина за определяне на размера на надценката, прехвърлен на непрекия купувач.

ГЛАВА V

КОЛИЧЕСТВЕНО ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ВРЕДАТА

Член 17

Количествено определяне на вредата

1. Държавите членки гарантират, че доказателствената тежест и степента на доказване, необходими за количественото определяне на вредата, не правят упражняването на правото на обезщетение практически невъзможно или прекомерно трудно. Държавите членки гарантират, че националните съдилища разполагат с правомощието в съответствие с националните процедури да определят размера на вредата, ако се установи, че ищецът е претърпял вреда, но е практически невъзможно или прекомерно трудно точно да се определи количествено претърпяната вреда въз основа на наличните доказателства.

2. Приема се, че нарушенията, свързани с картел, причиняват вреда. Нарушителят има право да обори тази презумпция.

3. Държавите членки гарантират, че при производство, свързано с иск за обезщетение за вреди, националният орган за защита на конкуренцията може по искане на национален съд да окаже на този национален съд съдействие във връзка с количественото определяне на вредите, ако националният орган за защита на конкуренцията счита това съдействие за целесъобразно.

ГЛАВА VI

РЕШАВАНЕ НА СПОРОВЕ ПО ВЗАИМНО СЪГЛАСИЕ

Член 18

Суспензивен ефект и други последици от решаването на спор по взаимно съгласие

1. Държавите членки гарантират, че давностният срок за предявяване на иск за обезщетение за вреди се спира, докато трае решаването на спора по взаимно съгласие. Спирането на давностния срок се прилага само по отношение на страните, които участват или са участвали, или са били представени в решаването на спора по взаимно съгласие.

2. Без да се засягат разпоредбите на националното право относно арбитража, държавите членки гарантират, че националните съдилища, сезирани с иск за обезщетение за вреди, могат да спрат за срок до две години производства, когато страните по тях участват в решаване на спора по взаимно съгласие във връзка с претенцията, която е предмет на иска за обезщетение за вреди.

3. Орган за защита на конкуренцията може да приеме за смекчавашо обстоятелство обезщетението, заплатено в резултат на доброволна спогодба преди приемането на неговото решение за налагане на санкция.

Член 19

Действие на доброволните спогодби спрямо последващи иски за обезщетение за вреди

1. Държавите членки гарантират, че след постигане на доброволна спогодба претенцията на увредено лице, което е участвало в уреждането на спора, се намалява с дела от вредата на участвалия в уреждането на спора съизвършител, причинена на увреденото лице вследствие на нарушението на конкурентното право.

2. Останалата част от претенцията на увреденото лице, което е участвало в уреждането на спора, може да се предяви само срещу неучаствали в уреждането на спора съизвършители, като те не могат да си възстановяват суми във връзка с останалата част от претенцията от участвалия в уреждането на спора съизвършител.

3. Чрез дерогация от параграф 2 държавите членки гарантират, че когато неучаствали в уреждането на спора съизвършители не могат да заплатят обезщетение за вредите, съответстващи на останалата част от претенцията на увреденото лице, участвало в уреждането на спора, последното може да предяви останалата част от претенцията си срещу участвалия в уреждането на спора съизвършител.

Прилагането на дерогацията по първа аления може да бъде изрично изключено съгласно условията на доброволната спогодба.

4. При определяне на размера на сумата, която съизвършител може да си възстанови от всеки друг съизвършител в съответствие с тяхната относителна отговорност за причинената вследствие на нарушението на конкурентното право вреда, националните съдилища надлежно отчитат всички обезщетения за вреди, изплатени съгласно предходна доброволна спогодба с участието на съответния съизвършител.

ГЛАВА VII

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 20

Преглед

1. Комисията извършва преглед на настоящата директива и представя доклад във връзка с това пред Европейския парламент и Съвета до 27 декември 2020 г.

2. Прегледът, посочен в параграф 1, включва, наред с другото, информация относно всички посочени по-долу въпроси:

- възможното въздействие на финансовите ограничения, произтичащи от заплащането на санкции, наложени от орган за защита на конкуренцията за нарушение на конкурентното право, върху възможността на увредените лица да получат обезщетение в пълен размер за вредите, причинени вследствие на това нарушение на конкурентното право;
- степента, до която ишците по иск за обезщетение за вреди, причинени вследствие на нарушение на конкурентното право, установено в решение за установяване на нарушение, прието от орган за защита на конкуренцията на държава членка, не са могли да докажат пред национален съд в друга държава членка, че е извършено нарушение на конкурентното право;
- степента, до която обезщетението за претърпяната загуба е превишило вредата от надценката, причинена вследствие на нарушението на конкурентното право, или е превишило вредата от надценката, причинена на което и да е равнище от веригата на доставки.

3. Докладът, посочен в параграф 1, се придружава от законодателно предложение, ако е целесъобразно.

Член 21

Транспониране

1. Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива, до 27 декември 2016 г. Те незабавно съобщават на Комисията текста на тези разпоредби.

Когато държавите членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Редът и условията на позоваване се определят от държавите членки.

2. Държавите членки съобщават на Комисията текста на основните разпоредби от националното право, които те приемат в областта, уредена с настоящата директива.

Член 22

Прилагане във времето

1. Държавите членки гарантират, че националните мерки, които са приели в съответствие с член 21, за да се съобразят с материалноправните разпоредби на настоящата директива, нямат обратно действие.
2. Държавите членки гарантират, че всички различни от посочените в параграф 1 национални мерки, които са приели в съответствие с член 21, не се прилагат за искове за обезщетение за вреди, с които техните националните съдилища са сезирани преди 26 декември 2016 г.

Член 23

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след деня на публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 24

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите членки.

Съставено в Страсбург на 26 ноември 2014 година.

За Европейския парламент
Председател
M. SCHULZ

За Съвета
Председател
S. GOZI
